

DOI: <https://doi.org/10.54937/ssf.2025.24.4.122-129>

Zlepšovanie intonačnej čistoty u hlbokých mužských hlasov

The Improving Intonation Clarity in the Male Low Voices

Miriam Žiarna

Abstract

The paper is a follow-up to the article “Theoretical Background of Removing the Inaccurate Intonation in the Male Voices”. The aim is to bring practical information about the working with low male voices and suggestions for effective procedures for solving intonation and vocal-technical problems in singing, rehearsing the repertoire and self-study.

Keywords: Low male voices. Intonation clarity. Technique of singing breathing. Register coordination. Use of resonance.

Úvod

Na Katedre hudby Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku sa stretávame so študentmi, ktorí primárne neštudujú predmet spev, ale majú hlasovú výchovu ako súčasť povinných alebo povinno-voliteľných predmetov študijných programov učiteľstvo pre primárne vzdelávanie,¹ učiteľstvo hudobnej výchovy v kombinácii² a učiteľstvo hudobného umenia v špecializácii hra na klavíri alebo organe.³ Absolventi týchto študijných programoch sa primárne uplatnia ako učitelia hudobnej výchovy v základných školách alebo hry na klavíri a organe v základných umeleckých školách, poprípade ako pracovníci v kultúrnych zariadeniach, amatérskych hudobných súboroch a pod. Z uvedených dôvodov by sa od uchádzačov o uvedené štúdiá očakávala určitá úroveň ovládania hudobných a speváckych schopností, čomu však nezodpovedá realita, a ani požiadavky prijímacích skúšok.

¹ Spevácka činnosť prebieha v bakalárskom štúdiu jeden semester s časovou dotáciou 45 minút do týždňa formou skupinového vyučovania (15 študentov). V magisterskom štúdiu sa realizuje jeden semester s časovou dotáciou 45 minút do týždňa v rámci kolektívneho vyučovania (30 študentov) (Almašiová, 2024, s. 61, 118).

² V bakalárskom štúdiu je časová dotácia 15 minút do týždňa formou individuálnej výučby predmetu spev a hlasová výchova 1b, 2b ako povinného predmetu a spev a hlasová výchova 3b, 4b, 5b, 6b ako povinno-voliteľného predmetu (Almašiová, 2024, s. 29 – 30).

³ V bakalárskom štúdiu je časová dotácia 15 minút do týždňa formou individuálnej výučby predmetu spev a hlasová výchova 1b, 2b ako povinného predmetu a spev a hlasová výchova 3b, 4b, 5b ako povinno-voliteľného predmetu (Almašiová, 2024, s. 31 – 34).

Záujemcovia o učiteľstvo pre primárne vzdelávanie talentovú skúšku neabsolvujú. Od uchádzačov učiteľstva hudobnej výchovy v kombinácii sa vyžaduje hra jednej prednesovej skladby na voliteľnom nástroji a spev jednej piesne (ľudová alebo umelá) a od uchádzačov učiteľstva hudobného umenia so zameraním hra na klavíri alebo organe interpretácia jednej skladby z baroka alebo klasicizmu a jedna prednesová skladba z romantizmu alebo 20. stor. na klavíri alebo organe, ale spev piesne sa nevyžaduje. Absenciu talentovej skúšky a nedostatočnú spevácku prípravu záujemcov o uvedené študijné programy potvrdzujú aj vyjadrenia Prochádzkovej: „*Súčasný reálny stav speváckych dispozícií študentov prichádzajúcich na učiteľské štúdium je determinovaný relatívne obmedzenou speváckou skúsenosťou...*“ (Prochádzková, 2010, s. 118). „*Veľkú skupinu tvoria každoročne aj študenti málo rozospievaní (približne 30 %), s malým a často aj nevhodne umiestneným hlasovým rozsahom...*“ (Prochádzková, 2014, s. 126-127).

Charakteristika metód prieskumu

Na získanie potrebných dát bola zvolená metóda kazuistiky, ktorá pozostávala z priameho zúčastneného štruktúrovaného pozorovania na individuálnych hodinách, ktoré trvali 45 minút 1x do týždňa počas zimného semestra 2023/2024 na Katedre hudby Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Okrem toho boli informácie získavané rozhovormi v rámci vstupnej diagnostiky, priebežne na hodinách a výstupnej diagnostiky.

Charakteristika objektov kazuistiky a stanovenie cieľov

Kazuistiky sa zúčastnili traja študenti:

Študent č. 1 (23 rokov), 2. ročník magisterského štúdia, učiteľstvo pre primárne vzdelávanie. Predchádzajúce štúdium a maturitu absolvoval na strednej obchodnej akadémii. V detstve mal zápal stredného ucha a odvtedy pociťuje diskomfort. Pamätá sa, že v materskej škole spievali málo a v základnej škole najmä populárne piesne. Uvedomuje si, že spieva falošne, ale nevie to napraviť. Cieľom individuálnych hodín bude nácvik siedmich detských piesní pre opravnú skúšku zo speváckych činností v rámci predmetu hudobné umenie v primárnom vzdelávaní.

Študent č. 2 (20 rokov), 2. ročník bakalárskeho štúdia, učiteľstvo hudobnej výchovy v kombinácii. Predchádzajúce štúdium a maturitu absolvoval na strednej priemyselnej škole. V ZUŠ sa učil ešte počas štúdia v ZŠ hrať 5 rokov na heligónke, 2 roky na klavíri, lebo chcel študovať klavír na konzervatóriu. Posledný rok na SPŠ sa začal venovať aj hre na organe a postupne so zlepšovaním zručností začal sprevádzať na bohoslužbách v kostole. Pamätá si, že ako dieťa spieval, ale počas mutácie prestal a až do príchodu na Katedru hudby PF KU v Ružomberku nespieval. Uvedomuje si, že má problémy s intonačnou

čistotou, ale nevie to napraviť. Cieľom hodín bude zlepšiť intonačnú čistotu pri interpretovaní basového partu v siedmich zborových skladbách – koledy *Počujte radosť utešenú* v úprave Petra Hochela, ktoré sú súčasťou koncertov zboru Benedictus.

Študent č. 3 (22 rokov), 3. ročník bakalárskeho štúdia, študijný program hudobné umenie so zameraním hra na klavíri. Predchádzajúce štúdium a maturitu absolvoval na strednej elektrotechnickej škole a jeden rok študoval psychológiu na UMB v Banskej Bystrici. V ZUŠ ukončil I. cyklus a 1. ročník II. cyklu v hre na klavíri. Spevu sa do príchodu na Katedru hudby PF KU v Ružomberku nevenoval. Postupným získaním elementárnych speváckych skúseností na Katedre hudby začal spievať a hrať na bohoslužbách v kostole. Cieľom hodín bude, podobne ako u študenta č. 2, zlepšiť intonačnú čistotu pri interpretovaní basového partu v siedmich zborových skladbách *Počujte radosť utešenú* v úprave Petra Hochela.

Vstupná diagnostika

Vstupná diagnostika bola vzhľadom k odlišným študijným programom, speváckym skúsenostiam a cieľom rozdielna.

Študent č. 1 zaspieval piesne *Červené jablčko* ($d^1 - h^1$) a *Počítadlová* ($c^1 - a^1$), ktoré mu na skúške zo speváckych činností robili najväčší problém. Piesne sa nachádzajú v rozsahu v:6 v strednej hlasovej polohe a študent ich nebol schopný spievať v originálnych tóninách, ale o kvartu nižšie. Jeho hlasový rozsah sa pohyboval od G – g, v ktorom nižšie frázy intonačne zachytil, ale vo vyšších tvoril tóny tlakom a spieval intonačne nepresne.

Študenti č. 2 a 3 mali zaspievať cvičenie – descendentný postup v rozsahu č:5 na ľubovoľný vokál, pri problémoch v nasadení prvého tónu im bol doporučený vokál vo alebo no. Pri transponovaní sa objavovali intonačné problémy pri prechode do vyššej hlasovej polohy h – cis¹, s presným nasadením prvého tónu a v nízkej polohe s nedostatočnou znelosťou. Hlasový rozsah študenta č. 2 bol F – cis¹ s prevahou dyšného a vo vyššej polohe tlačeneho tónu. Hlasový rozsah študenta č. 3 bol C – c¹ s tónom nedostatočne posadeným v rezonancii a na dychovej opore.

Príčiny nepresnej intonácie

Z charakteristiky objektov kazuistiky a diagnostiky hlasových schopností boli stanovené príčiny nepresnej intonácie:

- predchádzajúca dlhodobá absencia hlasových skúseností;
- nedostatočné ovládanie speváckych návykov;
- u študenta č. 1 zanedbaný hudobný sluch, nerozvinuté hudobné schopnosti (najmä tonálne cítenie) a nedostatočný kontakt s hudbou a spevom.

Diagnostika vokálnych schopností určila príčiny nepresnej intonácie:

- nesprávny spevácky postoj a držanie hlavy, najmä zaoblený chrbát a predsunutá brada⁴, a taktiež svalové napätie v rôznych častiach tela pri speve⁵;
- nesprávna dychová technika – prevaha horného dýchania a tvorba tlačných tónov bez využitia hygienického mechanizmu tzv. tlakovej poistky (Raninec, 2008, s. 33);
- nesprávna tvorba tónu a nastavenie hlasového aparátu, tzv. impendancia (Raninec, 2008, s. 39);
- nesprávne pohyby artikulačných orgánov, najmä nedostatočná voľnosť spodnej čeľuste a poruchy reči (sigmatizmus a rotacizmus u študenta č. 2).

Charakteristika náročnosti vybraných piesní a basových partov

Detské piesne boli náročné z dôvodu nedostatočne rozvinutých hudobných a speváckych schopností študenta č. 1. Rozsah melódie piesní sa nachádzal prevažne v strednej hlasovej polohe s rozsahom speváckeho partu m:6 – 1 pieseň, v:6 – 3 piesne, m:7 – 3 piesne. Po analýze melodicko-intonáčnej a vokálno-technickej náročnosti piesní bolo ich poradie nácviku navrhnuté tak, aby v nich bolo možné aplikovať získavané schopnosti a rešpektovali sa tak didaktické zásady postupnosti, primeranosti a následnosti. Bral sa do úvahy ich rozsah, pohyb melódie v ascendentnom alebo descendentnom smere, výskyt sekundových alebo intervalových postupov a opakovaných tónov.⁶

V basových partoch zborových skladieb boli po melodicko-rytmickej a spevácko-technickej analýze identifikované náročné melodické frázy,⁷ ktorým sa venovala zvýšená pozornosť a bol doporučený postup ich nácviku. Zborové party boli rozdelené podľa svojej náročnosti do troch skupín, v ktorých I. skupinu tvorili najťažšie party, II. skupiny stredne náročné a III. skupiny menej náročné.⁸

⁴ Je to typické pre rýchlo rastúcich chlapcov v puberte, čo potvrdili študenti č. 1 a 3, a taktiež u klaviristov a organistov, čo sa týkalo študentov č. 2 a 3.

⁵ To sa objavovalo v speve u všetkých študentov.

⁶ I. skupina: *Červené jablčko* ($d^1 - h^1$), *Kohútik* ($cis^1 - h^1$), II. Skupina: *Muzikant* ($h - a^1$), *Vínšovníci* ($c^1 - a^1$), *Čierne oči, choďte spať* ($e^1 - c^2$), III. skupina: *Šípová Ruženka* ($c^1 - b^1$), *Počítadlová* ($c^1 - a^1$).

⁷ Náročná vzostupná a zostupná intervalová štruktúra melódie, intervaly č:8, m:6, č:5, č:4, chromatické zmeny, časté a náhle zmeny polohy hlasu, postup melódie do vyššej hlasovej polohy a iné.

⁸ I. skupina: *Počujte radosť utešenú* ($A - cis^1$), *K Ježiškovi, miláčkovi* ($F - a$), *Plesajte všetci ľudia* ($D/E - h$), II. skupina: *Zavítaj Jezu* ($Fis - a$), *V polnočnej chvíli* ($A - cis^1$), *Ninaj, búvaj* ($F - c^1$), III. skupina: *Keď sa Kristus rodí* ($Fis - a$).

Cvičenia na zlepšovanie speváckych schopností

Medzi najefektívnejšie cvičenia patrili:

1. **Uvoľňovacie** – *Striasanie snehu, Hojdáme tašky, Dych príde sám* (Tichá, 2009, s. 74, 77, 91).
2. **Aktivizujúce na postúru** – *Spevácky postoj, Spevácky sed, Stojíme rovno?, Sedíme rovno?* (Tichá, 2009, s. 78, 84, 85).
3. **Dychové cvičenia so zameraním sa na pružnosť bránice a následne na vedenie dychu** – v ľahu s knihou na brušnej stene: *Had, Syčanie pary* (Tichá, 2009, s. 105, 106), v sede a stojí: *s-s-s, š-š-š, s-š-s-š, s-f-š, t-k-t-k, h-h-h* – *Udýchaný pes, Pátrame čuchom, Smrkáme alebo fňukám, Odfrknutie koňa, Pozvoľné postupné rozosmiatie* (Tichá, 2009, s. 99, 124, 101).
4. **Rezonančné cvičenia so zameraním sa na vedenie dychu** – vibrácia pier: *Šoférujeme auto, Jazdíme autíčkom, Ruka spieva* (Tichá, 2009, s. 94, 105, 107), vibrácia jazyka: *Vrčanie a strašenie, Sťahovanie rolety, Bzučanie čmeliaka* (Tichá, 2009, s. 41, 46, 116), *hm, ng* (vyjadrenie súhlasy a nesúhlasy, spokojnosti), vokál *a* v kombinácii s *hm, ng* (zívanie), *S chuťou si zívni, Pohyb podľa zvuku, Žuvanie* (Tichá, 2009, s. 88, 56, 123). Spočiatku cvičenia nemali presnú intonáciu, po ich správnom prevedení sa používalo glissando alebo brumendo v rozsahu č:5 smerom nadol.
5. **Hlasové cvičenia so zameraním sa na pružnosť bránice a následne na vedenie dychu** – napodobnenie Santa Clausa: *ho, ho, ho* alebo *hou, hou hou*, povzbudzovanie: *hop, hop, hop, Zachichotanie, Nariekanie jooou, hooou, Keď sa nedarí hlavový tón, Angličan, Jeee* (Tichá, 2009, s. 111, 121, 122, 117), *brim, brem, bram, brom, brum, drim, drem, dram, drom, drum* alebo *prim, prem, pram prom prum, nou, dou, joj*. Cvičenia boli prevažne sekundového descendentného charakteru v rozsahu tercie alebo kvarty a sekundového ascendentného postupu v rozsahu tercie v pohodlnej hlasovej polohe.
6. **Vokálno-technické vypracovanie repertoáru a odporúčania na samoštúdium** – nácvik repertoáru prebiehal spočiatku na vibráciu pier alebo jazyka, potom na najlepšie znejúcu hlásku a následne jej kombináciu s textom piesne po melodických frázach. Študentom bolo doporučené pri nesprávnom spôsobe nádychu jeho správny nácvik na dychové cvičenie *Udýchaný pes*, pri predýchnutí obmedziť fázu nádychu na zdvih dirigenta, pri tlačení tónov najskôr urobiť dychové cvičenie na pružnosť bránice, a potom zaspievať melódiu na vibráciu jazyka alebo pier, pri nasadení tónu príliš vysoko alebo nízko použiť sklz glissandom zhora nadol alebo zdola nahor, pri strate dychovej opory cvičenie Santa Claus *ho* alebo *hou*, pri strate správnej tvorby tónu a prevahe hrudnej rezonancie zívnutie alebo citoslovce spokojnosti na glissando zhora nadol. V prípade študenta č. 1 boli piesne nahraté študentom spevu, ktorého hlasové zaradenie je barytón a jeho spev je pre správnu tvorbu tónu vhodným príkladom a vzorom pre imitáciu. Podobne boli zaslané študentom č. 2 a 3 internetové odkazy na nahrávky interpretov hlasových odborov barytón a bas pre získanie predstavy sluchového vzoru estetiky tónu a jeho tvorby.

Vyhodnotenie údajov kazuistiky a výstupná diagnostika

Študent č. 1 absolvoval 5 hodín, ktoré boli vo veľkej miere zamerané na redukciiu vzduchu pri nádychu, pretože sa neprimerane veľa nadychoval, čo viedlo k tlačným tónom a napätiu. Bolo potrebné, aby si osvojil zmiešané dýchanie a zapojil činnosť bránice dychovými cvičeniami v ľahu, sede a stojí: *Udýchaný pes*, s-š, t-k-t-k. Na vedenie dychu bolo použité dlhé s alebo š s pohybom ruky, rezonančné cvičenia: vibrácia pier (s opretím ukazovákov pri kútikoch úst) a vibrácia jazyka (s úsmevom), zívania, brumendo a siréna (glissando nadol). Na upevnenie prehĺbeného dychu a opretia tónu boli realizované hlasové cvičenia na vokály: hop, hou, jou, ho, no, do. Problém s presným nasadením tónov sa riešil tzv. nalaďovaním: nájdením správnej výšky tónu glissandom zhora nadol, pretože študent prevažne nasadzoval vyššie. Bolo potrebné kontrolovať správne postavenie tela, najmä hlavy a uvoľnenie celého tela, ktoré bolo v krči a voľnosť spodnej čeľuste, k čomu mu pomáhal pocit žuvania žuvačky počas spevu alebo zívania. Spev piesní sa realizoval ich transponovaním nižšie do A dur alebo H dur najskôr na vokály hou alebo ho. Tlačné tóny vo vyššej hlasovej polohe alebo pri opakovaní tónov tej istej výšky sa odstraňovali pocitom, že študent nespieva, ale recituje text alebo kombináciou dychového cvičenia *Udýchaný pes* a výslovnosti textu piesne. Jeho hlasový rozsah sa rozšíril na F – h¹ a niektoré piesne bol schopný zaspievať v originálnych tóninách. Intonácia sa zlepšila, ale objavovali sa frázy s intonačnou nepresnosťou, napriek pomoci hry na klavíri.

Študent č. 2 absolvoval 6 individuálnych hodín, počas ktorých bola zameraná pozornosť na odstraňovanie napätia uvoľňovacími cvičeniami v sede a stojí: *Vytriasanie snehu*, pohupovanie v kolenách, rezonančnými a hlasovými cvičeniami s emóciami spokojnosti, úžasu a radosti (hm, ach, jej, jaj, joj). Okrem uvoľňovacích cvičení sa sledovalo aj správne držanie tela jemnými pohybmi hlavy do strán a krúžením ramien. Na nácvik správneho speváckeho dýchania sa používal ľah s knihou na bruchu na s-š, *Udýchaný pes* a *Had*, v stojí na vedenie dychu pohyb paže v smere otáčania kola na dlhé s *Koleso štastia*, na pružnosť bránice cvičenia na hop, hou, hau, ha a na uvoľnenie brady pohyb čeľuste smerom dopredu a dole s našpúlením pier do ou. Tretiu hodinu sme zvolili ako kontrolnú a spievali spolu študent č. 2 a 3. Výsledok bol však negatívny, pretože študenti neboli schopní spievať intonačne presne. Hlasový rozsah študenta sa rozšíril na D – es¹, tón sa stal zvučnejší a stabilnejší. Svalový tonus, ktorý negatívne ovplyvňoval dýchanie a tvorbu tónu sa naučil transportovať do iných častí tela stáť na jednej nohe alebo opieraním päste pravej ruky do dlane ľavej ruky, poprípade opieraním rúk o veko klavíra. Študent zvládol intonáciu zborových partov s menšími nedostatkami a vystúpil sólovo na internom koncerte.

Študent č. 3 absolvoval 7 individuálnych hodín zameraných na odstraňovanie nesprávneho držania tela a hlavy v stojí opretím o stenu a knihou na hlave. Vysoké dýchanie sa odstraňovalo v ľahu s knihou na brušnej stene

a následne v stojí na cvičenia *Udýchaný pes*, s-š, hop, hou, nesprávne pohyby dolnej čeľuste a jej fixácia pohybom dopredu a mierne dolu⁹ s našpúlením pier do ou. Pre redukciu vzduchu pri nádychu bola použitá predstava dirigentského zdvihu a dikcia textu pred spevom. Nácvik správneho rezonančného miesta s otvorením hrdlového priestoru a nastavením mäkkého podnebia prebiehal na *brumendo* v rozsahu č:5 *glissandom* nadol a následne na *legato* na *drim*, *drem*, *dram*, *drom*, *drum*. Pre tvorbu *legata* v *descendentnej* melódii bola použitá predstava padajúceho predmetu a jeho sledovania pred sebou očami zhora nadol. Osvojenie si správneho funkčného napätia pier prebiehalo na *brim*, *brim*, *bram*, *brom*, *brum* alebo *prim*, *prem*, *pram*, *prom*, *prum*, prepojenie tvorby tónu s dychovou oporou na sekundový postup smerom nadol s použitím vokálov *hop*, *nou*, *hou* alebo *dou*. Študent mal veľké kvalitatívne výkyvy, niekedy sa mu podarilo dosiahnuť správnu tvorbu tónu počas hodiny a niekedy nie. Dôvodom bola fyzická únava, hlasová indispozícia alebo diskomfort v *temporomandibulárnom* kĺbe. Napriek tomu sa študentovi podarilo rozšíriť hlasový rozsah na C – es¹ a zlepšiť intonáciu a tvorbu tónu v náročných frázach basových partov skladieb.

Záver

Z vyhodnotenia pozorovaní môžeme konštatovať, že u študentov došlo k miernemu zlepšeniu speváckych a intonačných schopností vzhľadom k frekvencii hodín. Študent č. 1 dokázal zaspievať vybrané piesne zo siedmich detských piesní s pomocou hry na klavíri a urobil opravnú skúšku zo speváckych činností. Študenti č. 2 a 3 sa mierne zlepšili v technickom ovládaní svojho hlasu v speve *zborových* partov a aplikáciou nadobudnutých skúseností aj v *sólovom* repertoári v rámci predmetov *spev a hlasová výchova*. Okrem toho študent č. 2 absolvoval interný koncert, na ktorom vystúpil so *sólovými* skladbami a milo prekvapil *obecenstvo* svojim výkonom a študent č. 3 sa mierne zlepšil v intonácii a tvorbe tónu v *sólových* skladbách na *semestrálnej* skúške z predmetu *spev a hlasová výchova*.

Výhodou práce s uvedenými študentmi bolo, že svoje nedostatky pocítili a na základe pokynov sa im ich darilo primerane odstrániť. Nevýhodou bolo, že spevácke návyky neboli dostatočne zautomatizované, aby si ich vedeli po dlhšej absencii opätovne sami navodiť, a že boli ukrátení o adekvátnu zvukovú ukážku správnej tvorby tónu na hodine, keďže vyučujúca bola *sopranistka*. Tento hendikep bol vykompenzovaný adekvátnym používaním slovných a ideomotorických sugescií, vizualizácií, expresívnych výrazov a vnútorného precítenia, ktoré slúžili na *skoordinovanie* hlasového aparátu, *zmobilizovanie* psychickej stránky a *uvoľnenie* tenzie a *svalového* napätia (Hudáková, 2008).

⁹ Pri pohybe brady smerom dole pociťoval študent diskomfort (pukanie alebo bolesť) v oblasti čeľustno-sánkového – *temporomandibulárneho* kĺbu. Trvalo dlhší čas, kým sa naučil vykonávať uvoľnenie čeľuste nebolestivým a správnym spôsobom.

Bibliografia

- Almašiová, A. (2024). *Informácie o štúdiu*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 2024. s 145.
- Hudáková, J. (2008). *Psychofyziologická príprava speváka v detskom speváckom zbore*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 105 s. ISBN 978-80-8068-753-3.
- Procházková, M. (2010). Kvalitatívny výskum speváckych schopností študentov predškolskej a elementárnej pedagogiky na PF KU v Ružomberku. In: *Musica et educatio II.: Zborník príspevkov z konferencie doktorandov v Ružomberku 2010*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, s. 118-24. ISBN 978-80-8084-696-1.
- Procházková, M. (2014). Potrebuje študent v pregraduálnej príprave pre oblasť predškolskej a elementárnej pedagogiky hlasovú výchovu? In: *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*, 13 (2), s. 123-130. ISSN 1336-2232.
- Raninec, J. (2008). *Kompendium hlasového a speváckeho pedagóga*. Bratislava: Junior Press, 137 s. ISBN 978-80-89277-17-9.
- Tichá, A. (2009). *Učíme děti zpívat*. Praha: Portál, 137 s. ISBN 978-80-7367-562-2.

Príspevok je parciálnym výstupom projektu KEGA č. 009KU-4/2023 Vokálna intonácia v praxi základných a základných umeleckých škôl.

PaedDr. Miriam Žiarna, PhD., ArtD.

Katedra hudby

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

miriam.ziarna@ku.sk